

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24.07.2014, sen. zn. 29 ICdo 26/2014, ECLI:CZ:NS:2014:29.ICDO.26.2014.1

Číslo: 8/2015

Právní věta: Jistotu na náklady řízení incidenčního sporu podle § 202 odst. 3 insolvenčního zákona je možné složit pouze do zákonem stanovené lhůty. K pozdnímu složení jistoty, byť by bylo učiněno před vydáním rozhodnutí o odmítnutí žaloby podle § 202 odst. 5 insolvenčního zákona, se nepřihlíží.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 24.07.2014

Spisová značka: 29 ICdo 26/2014

Číslo rozhodnutí: 8

Číslo sešitu: 1

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Incidenční spory, Jistota, Lhůty

Předpisy: § 202 odst. 3 IZ

§ 202 odst. 4 IZ

§ 202 odst. 5 IZ

§ 202 odst. 6 IZ

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

K r a j s k ý s o u d v B r n ě (dále jen „insolvenční soud“) usnesením ze dne 4. 6. 2013, ve znění doplňujícího usnesení ze dne 14. 10. 2013, odmítl (pro nesložení jistoty) podle § 202 odst. 5 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona), žalobu, jíž žalobce (jako přihlášený věřitel) v insolvenčním řízení dlužníka ČKD B., a. s., uplatnil popření pohledávek žalovaného (rovněž přihlášeného věřitele), a rozhodl o nákladech řízení.

V r c h n í s o u d v O l o m o u c i k odvolání žalobce usnesením ze dne 18. 12. 2013 potvrdil rozhodnutí insolvenčního soudu a rozhodl o nákladech odvolacího řízení.

Soudy vyšly z toho, že:

1) Usnesením ze dne 22. 2. 2013 insolvenční soud zjistil úpadek dlužníka a prohlásil konkurs na jeho majetek.

2) Dne 14. 5. 2013 insolvenčnímu soudu došlo podání žalobce (jako přihlášeného věřitele č. 1), kterým na předepsaném formuláři popřel přihlášené pohledávky žalovaného (věřitele č. 4), konkrétně pohledávku č. 1 přihlášenou ve výši 36 068 446,25 Kč co do pravosti a pořadí,

pohledávku č. 2 přihlášenou ve výši 3 861 522,85 Kč co do pravosti, pohledávku č. 3 přihlášenou ve výši 11 872 455,90 Kč co do pravosti, pohledávku č. 4 přihlášenou ve výši 46 961 117,02 Kč co do pravosti a výše a pohledávku č. 5 přihlášenou ve výši 4 604 123,39 Kč co do pravosti a výše.

3) Dne 17. 5. 2013 se konalo přezkumné jednání a schůze věřitelů.

4) Do doby vydání usnesení o odmítnutí žaloby žalobce nesložil jistotu na náklady řízení incidenčního sporu.

Odvolací soud dále přihlédl k tomu, že žalobce dne 13. 6. 2013 složil na účet insolvenčního soudu jistotu na náklady řízení incidenčního sporu ve výši 10 000 Kč.

Na tomto základě odvolací soud - cituje ustanovení § 200 a § 202 odst. 3 až 6 insolvenčního zákona - dospěl k závěru, že insolvenční soud správně žalobu odmítl, neboť patnáctidenní lhůta určená k zaplacení jistoty na náklady řízení (marně) uplynula v pondělí 3. 6. 2013. K tomu dále uzavřel, že:

1) Ustanovení § 200 insolvenčního zákona upravuje způsob, jakým je věřitel oprávněn popřít přihlášenou pohledávku. Z tohoto ustanovení vyplývá, že insolvenční zákon stanoví přísná pravidla, která jsou závazná a od kterých se nelze odchýlit. Jak vyplývá z ustanovení § 200 odst. 2 insolvenčního zákona, ve vztahu k popěrnému úkonu věřitele je vyloučeno použití ustanovení § 43 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu. Insolvenční soud tedy nevyzývá k odstranění případných vad popěrného úkonu; k popření pohledávky přihlášeným věřitelem se přihlíží jen tehdy, obsahuje-li všechny náležitosti a je-li doručeno insolvenčnímu soudu nejpozději 3 pracovní dny přede dnem konání přezkumného jednání o popřené pohledávce.

2) Mezi zákonné náležitosti popření pohledávky přihlášeným věřitelem, které je současně žalobou na její popření, patří i složení jistoty popírajícím věřitelem ve výši 10 000 Kč do 15 dnů od skončení přezkumného jednání podle § 202 odst. 3 insolvenčního zákona. Nesložil-li v této lhůtě žalobce jistotu, postupuje insolvenční soud bez dalšího podle odstavce 5 tohoto ustanovení a žalobu odmítne.

3) Popírající věřitel může složit jistotu na náklady incidenčního sporu jen ve lhůtě k tomu určené v § 202 odst. 3 insolvenčního zákona; k opožděnému složení jistoty se nepřihlíží. Nejde o situaci obdobnou (jak tvrdí žalobce) odmítnutí žaloby pro vady (s tím, že jsou-li vady žaloby odstraněny po vydání usnesení o odmítnutí žaloby, odvolací soud k této skutečnosti přihlíží).

4) Nelze souhlasit s žalobcem, že přiměřené použití § 75b o. s. ř. nedopadá na jistotu podle § 202 odst. 3 insolvenčního zákona (a váže se jen k § 202 odst. 4 insolvenčního zákona). Podle důvodové zprávy k novele insolvenčního zákona provedené s účinností od 31. 3. 2011 zákonem č. 69/2011 Sb. je ustanovení § 202 insolvenčního zákona doplněné o odstavce 3 až 6 smysluplnou pojistkou poskytující věřiteli přihlášené pohledávky přiměřenou jistotu, že věřitel, který formálně bezvadným a obsahově přiléhavým úkonem popřel jeho pohledávku, je v případě svého neúspěchu ve sporu ochoten a schopen nést tíži nákladů sporu vzniklých věřiteli přihlášené pohledávky. Dle důvodové zprávy tomu odpovídá institut jistoty na náklady incidenčního sporu upravený na obdobných principech jako institut jistoty v občanském soudním řádu (§ 75b o. s. ř.). Tato úprava má za cíl zabránit účelovým popřením pohledávek jinými věřiteli. Lhůta ke složení jistoty navazuje na běh lhůty, po jejímž uplynutí se popření pohledávky přihlášeným věřitelem stává žalobou.

5) Občanský soudní řád institut složení jistoty upravuje v § 75b v souvislosti s návrhem na

nařízení předběžného opatření a stanoví, že nebude-li jistota ve stanovené lhůtě zaplácena, soud návrh na předběžné opatření odmítne a k opožděnému složení jistoty nepřihlíží. Stejný závěr platí i pro složení jistoty podle § 202 odst. 3 insolvenčního zákona na náklady řízení incidenčního sporu vyvolaného popřením pohledávky přihlášeným věřitelem. Není-li tedy ve stanovené lhůtě zaplácena jistota ve výši 10 000 Kč, je třeba odmítnout žalobu a k opožděnému složení jistoty již nelze přihlížet.

Proti usnesení odvolacího soudu podal žalobce dovolání, jehož přípustnost vymezuje ve smyslu ustanovení § 237 o. s. ř. argumentem, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky procesního práva, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena.

Konkrétně jde o otázku, zda je lhůta uvedená v ustanovení § 202 odst. 3 insolvenčního zákona, tj. lhůta 15 dnů pro složení jistoty na náklady řízení incidenčního sporu, lhůtou zákonnou, jejíž zmeškání nelze prominout, a zda „v návaznosti na to zmeškání je tedy bez dalšího namíste žalobu odmítnout“.

Dovolatel namítá, že tuto otázku odvolací soud nesprávně právně posoudil, přičemž argumentuje tím, že:

1) Na insolvenční řízení a incidenční spory se vztahují ustanovení § 167 odst. 1 a § 154 odst. 1 o. s. ř., podle kterých je pro usnesení rozhodující stav v době jeho vyhlášení, nebo, nebylo-li vyhlášeno, v době jeho vydání, což platí též na usnesení o odmítnutí žaloby. Občanský soudní řád přitom umožňuje, aby „žalobce odstranil vady žaloby (v daném případě zaplatil jistotu) i poté, co již uplynula lhůta k tomu soudem stanovená, popřípadě poté co soud prvního stupně rozhodl o odmítnutí žaloby“, avšak nejpozději do té doby, dokud o odmítnutí žaloby nerozhodl odvolací soud (potud dovolatel odkázal na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 8. 2003, sp. zn. [21 Cdo 909/2003](#), uveřejněné v časopise Soudní judikatura č. 9, ročník 2003, pod číslem 152).

2) Účel jistoty dle § 202 odst. 3 insolvenčního zákona není totožný s účelem jistoty u institutu předběžného opatření dle § 75b o. s. ř. Konstrukce jistoty dle § 75b o. s. ř. stojí na tom, že v zájmu rychlosti rozhodování o předběžném opatření musí být jistota skutečně bezpodmínečně složena předem. Je tomu tak proto, že jistota má sloužit jako případná záloha na náhradu škody, když v řízení o předběžném opatření není do takové míry zkoumán skutkový stav, je vydáno rozhodnutí a až následně se může osoba, které bylo předmětným opatřením něco uloženo, proti němu bránit. Naproti tomu u popěrného úkonu (žaloby) jde především o to, aby byla jistota na náklady řízení incidenčního sporu vůbec složena. Jde o jistotu na náklady řízení. V případě, že k její úhradě dojde před samotným „zahájením incidenčního sporu“, což je ostatně podmínkou jeho zahájení, je účel jistoty splněn. Navíc v tomto řízení je „dán účel i v tom, že zde je nejdříve zkoumán skutkový základ věci, oba účastníci sporu se ve věci mají možnost vyjádřit a až následně je ve věci rozhodnuto“.

3) Z hlediska analogie je účel institutu jistoty dle § 202 odst. 3 insolvenčního zákona například velmi podobný účelu zálohy na provedení důkazu dle § 141 odst. 1 o. s. ř. V obou případech jde o to, aby byly pokryty náklady, které v řízení mohou vzniknout. Přitom není pochyb o tom, že i když není záloha složena ve stanovené lhůtě (ale později), soud navrhovaný důkaz provede.

4) Přiměřené použití § 75b o. s. ř. na jistotu podle § 202 odst. 3 insolvenčního zákona nedopadá, když jeho použití se váže jen k § 202 odst. 4 insolvenčního zákona. V ustanovení § 202 odst. 4 insolvenčního zákona je odkazováno na analogické použití ustanovení občanského soudního řádu o jistotě v případě předběžného opatření; v ustanovení § 202 odst. 3 insolvenčního zákona takový odkaz chybí. Kdyby zákonodárce zamýšlel, aby byla zmíněná

ustanovení občanského soudního řádu použita na oba zmiňované případy, jistě by se takový záměr do ustanovení § 202 insolvenčního zákona promítl. Je příznačné, že ustanovení § 202 odst. 3 insolvenčního zákona cílí na úhradu nákladů řízení (podobně jako např. § 141 odst. 1 o. s. ř.), zatímco ustanovení § 202 odst. 4 insolvenčního zákona cílí na náhradu škody (podobně jako jistota u předběžného opatření).

5) Obdobný závěr zaujímá i odborná literatura (viz Císař, J., Pásková, H. Jistoty dle § 202 insolvenčního zákona. Bulletin advokacie 4/2013, s. 23).

Nejvyšší soud dovolání zamítl.

Z o d ů v o d n ě n í :

S ohledem na datum vydání napadeného usnesení (18. 12. 2013) Nejvyšší soud posuzoval přípustnost dovolání podle občanského soudního řádu ve znění účinném do 31. 12. 2013.

Podle ustanovení § 7 odst. 1 insolvenčního zákona (ve znění účinném do 31. 12. 2013) pro insolvenční řízení a pro incidenční spory se použijí přiměřeně ustanovení občanského soudního řádu, nestanoví-li tento zákon jinak nebo není-li takový postup v rozporu se zásadami, na kterých spočívá insolvenční řízení.

Dovolání je přípustné dle § 237 o. s. ř. pro řešení otázky, na níž závisí napadené usnesení, totiž otázky, zda soud může přihlédnout k tomu, že žalobce složil jistotu na náklady řízení incidenčního sporu po uplynutí lhůty dle § 202 odst. 3 insolvenčního zákona, avšak ještě před pravomocným odmítnutím žaloby dle 202 odst. 5 insolvenčního zákona. Potud jde o otázku dovolacím soudem nezodpovězenou.

Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

Podle ustanovení § 200 insolvenčního zákona je věřitel oprávněn písemně popřít pohledávku jiného věřitele. Popření pohledávky musí mít stejné náležitosti jako žaloba podle občanského soudního řádu a musí z něj být patrné, zda se popírá pravost, výše nebo pořadí pohledávky. Popření pohledávky lze učinit pouze na formuláři, jehož náležitosti stanoví prováděcí právní předpis.

Podobu formuláře zveřejní ministerstvo způsobem umožňujícím dálkový přístup; tato služba nesmí být zpoplatněna (odstavec 1). K popření pohledávky přihlášeným věřitelem se přihlíží, jen obsahuje-li podání všechny náležitosti a je-li doručeno insolvenčnímu soudu nejpozději 3 pracovní dny před dnem konání přezkumného jednání o popřené pohledávce; § 43 o. s. ř. se nepoužije.

Po uplynutí této lhůty již nelze měnit uplatněný důvod popření. K popření pohledávky učiněnému ve formě, která v době konání přezkumného jednání o popřené pohledávce vyžaduje jeho písemné doplnění, předložení jeho originálu, případně předložení písemného podání shodného znění, se nepřihlíží (odstavec 2). Dospěje-li insolvenční soud k závěru, že k popření pohledávky přihlášeným věřitelem se nepřihlíží, odmítne je rozhodnutím, které může vydat jen do skončení přezkumného jednání o popřené pohledávce (odstavec 3). Jestliže insolvenční soud popření pohledávky neodmítne, považuje se podání, jímž přihlášený věřitel popřel pohledávku, od rozhodnutí o způsobu řešení úpadku, nejdříve však po uplynutí 10 dnů od skončení přezkumného jednání, za žalobu, kterou tento věřitel uplatnil u insolvenčního soudu své popření vůči věřiteli, který pohledávku přihlásil (odstavec 5).

Dle § 202 insolvenčního zákona přihlášený věřitel, který popřel pohledávku, je povinen složit do 15

dnů po skončení přezkumného jednání o popřené pohledávce u insolvenčního soudu jistotu na náklady řízení incidenčního sporu ve výši 10 000 Kč. Nebylo-li v době konání přezkumného jednání o popřené pohledávce ještě rozhodnuto o způsobu řešení úpadku, neskončí tato lhůta dříve než uplynutím 10 dnů od rozhodnutí o způsobu řešení úpadku (odstavec 3). Insolvenční soud může uložit přihlášenému věřiteli, který popřel pohledávku, aby v incidenčním sporu složil i jistotu k zajištění náhrady škody nebo jiné újmy, která by vznikla věřiteli popřené pohledávky nedůvodným popřením pohledávky. Učiní tak jen na návrh věřitele popřené pohledávky, který doloží, že mu vznik takové škody nebo jiné újmy zjevně hrozí. Jestliže však podle dosavadních výsledků insolvenčního řízení lze očekávat, že popření pohledávky bude důvodné, insolvenční soud návrh věřitele popřené pohledávky na složení této jistoty zamítne. Přiměřeně se dále použijí ustanovení občanského soudního řádu o jistotě u předběžného opatření (odstavec 4). Nebude-li jistota podle odstavců 3 a 4 složena, nebo nedoloží-li přihlášený věřitel insolvenčnímu soudu, že povinnost složit jistotu podle zákona nemá, insolvenční soud žalobu, kterou přihlášený věřitel uplatnil popření pohledávky, odmítne (odstavec 5). Povinnost složit jistotu podle odstavců 3 a 4 nemá přihlášený věřitel, který ve lhůtě stanovené ke složení jistoty osvědčí, že jistotu bez své viny nemohl složit a že je tu nebezpečí z prodlení, v jehož důsledku by mu mohla vzniknout újma. Přihlášený věřitel dále nemá povinnost složit jistotu po dobu, po kterou jeho popření nemá vliv na zjištění popřené pohledávky (odstavec 6).

V této podobě, pro věc rozhodné, platí výše citovaná ustanovení insolvenčního zákona od 31. 3. 2011, kdy nabyl účinností zákon č. 69/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

Vládní návrh této novely insolvenčního zákona projednávala Poslanecká Sněmovna Parlamentu České republiky (dále jen „Poslanecká sněmovna“) ve svém 6. volebním období jako tisk č. 233. Podle obecné části důvodové zprávy předložený návrh zákona reaguje především na nález pléna Ústavního soudu ze dne 1. 7. 2010, sp. zn. [Pl. ÚS 14/10](#), vyhlášený pod č. 241/2010 Sb., kterým Ústavní soud zrušil s účinností od 31. 3. 2011 v ustanovení § 192 odst. 1 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, úpravu, která vycházela ze zásady, že právo popírat pravost, výši a pořadí přihlášených pohledávek mají jen dlužník a insolvenční správce, nikoliv jednotliví věřitelé. Neústavním shledal odepření této možnosti jednotlivým věřitelům.

Důvodovou zprávu k tomuto návrhu novely lze pokládat za zdroj poznatků o záměrech zákonodárce ve vztahu k ustanovení § 200 insolvenčního zákona jen se znalostí faktu, že text ustanovení § 200 odst. 3 insolvenčního zákona doznal při projednávání vládního návrhu novely insolvenčního zákona v Poslanecké Sněmovně změny (jen) potud, že z něj byla vypuštěna možnost insolvenčního soudu odmítnout popření pohledávky přihlášeným věřitelem rozhodnutím vydaným jen do skončení přezkumného jednání o popřené pohledávce též pro „zjevnou bezdůvodnost“.

Ve zvláštní části důvodové zprávy k bodům 11. až 13. návrhu novely se k této problematice uvádí, že:

„Ustanovení § 200 odst. 2 návrhu zákona upravuje nejzazší lhůtu, ve které může věřitel uskutečnit popření pohledávky a případně též změnit důvody popření. (...) Předpokládá se rovněž, že popření bude zveřejněno v insolvenčním rejstříku ještě před vlastním konáním přezkumného jednání, tedy tak, aby i věřitel popřené pohledávky mohl na popření reagovat (a důvody, pro něž popření nemá za opodstatněné, popírajícímu věřiteli ozřejmit např. již v průběhu přezkumného jednání). Proto uvedená lhůta končí 3 pracovní dny přede dnem konání přezkumného jednání. U formulářové podoby popěrného úkonu věřitele je vyloučeno odstraňování vad podání; jiný postup by ve skutečnosti vedl k prodloužení lhůty k realizaci popření přihlášeným věřitelem a k nutnosti odročovat přezkumné jednání o pohledávce popřené vadným podáním. Poslední věta v § 200 odst. 2 návrhu zákona brání (v logické vazbě na dikci § 200 odst. 1, větu první, návrhu zákona o „písemném“ popření pohledávky) tomu, aby popření pohledávky sice bylo učiněno včas, ovšem některou z forem, které vyžadují

doplnění (jež by mohlo přesáhnout dobu, kdy má soud /při přezkumu/ prověřit zjevnou bezdůvodnost podání). Jinak řečeno, nelze připustit, aby v době, kdy soud rozhoduje podle navrženého § 200 odst. 3, ještě běžela lhůta k doplnění telegraficky, telefaxem nebo elektronicky (bez zaručeného podpisu) učiněného popření pohledávky (srov. § 42 odst. 3 o. s. ř.).

Dospěje-li soud k závěru, že popření pohledávky přihlášeným věřitelem je zjevně bezdůvodné (např. proto, že uplatněný důvod popření nemůže účinně zpochybnit pravost, výši nebo pořadí pohledávky, i kdyby insolvenční soud shledal v popření uváděné skutečnosti pravdivými), odmítne je při přezkumném jednání rozhodnutím, proti němuž se věřitel, o jehož popření šlo, může odvolat i v případě, že nebyl přítomen na přezkumném jednání.

Týž postup (odmítnutí popření) zvolí insolvenční soud, dospěje-li k závěru, že se k popření nepřihlíží, tedy je-li popěrný úkon opožděný, nebo má-li vady bránící jeho projednání (srov. § 200 odst. 2 návrhu zákona). Zvoleným způsobem rozhodnutí (odmítnutí a nikoli zamítnutí) se dává najevo, že tam, kde se k popření nepřihlíží, jde o vyhodnocení „procesních podmínek“ (o včasnost, o vady podání, o nedodržení předepsané formy podání), jednak se navenek projevuje úsudek soudu, že popření „zjevně“ nemá věcnou podstatu, takže není důvod je meritorně zkoumat. Tomu lépe vyhovuje podoba usnesení o odmítnutí popření. V tomto ohledu je ostatně následováno příkladem obsaženého v § 243b odst. 1 o. s. ř. ohledně „odmítnutí“ přípustného dovolání pro „zjevnou bezdůvodnost“. Obrat „zjevná bezdůvodnost“ je v českých procesních poměrech tradiční (srov. vedle dikce již zmíněného § 243b odst. 1 o. s. ř. v konkursních poměrech např. též § 69 odst. 2 zákona č. 64/1931 Sb., kterým se vydávají řády konkursní, vyrovnací a odpůřčí).

Popření, které insolvenční soud neodmítne při přezkumném jednání, se považuje (podle § 200 odst. 5 návrhu zákona) za určovací žalobu, kterou přihlášený věřitel uplatnil své popření u soudu (za žalobu o určení, že přihlášená pohledávka není pohledávkou pravou, nebo že věřitel co do stanovené výše přihlášenou pohledávku nemá, anebo že přihlášená pohledávka není pohledávkou přihláškou uplatněného pořadí). Časová prodleva nastavená pro tyto účely v § 200 odst. 5 návrhu zákona (nejdříve po uplynutí 10 dnů od skončení přezkumného jednání) má popírajícímu věřiteli umožnit rozhodnutí, zda své popření případně nevezme zpět (srov. § 192 odst. 1 návrhu zákona).“

Ve zvláštní části této důvodové zprávy k bodům 17. a 18. návrhu novely (§ 202) se pak uvádí, že:

„Navržené doplnění § 202 o nové odstavce 3 až 6 je smysluplnou pojistkou poskytující věřiteli přihlášené pohledávky přiměřenou jistotu, že věřitel, který formálně bezvadným a obsahově přiléhavým úkonem popřel jeho pohledávku, je v případě svého neúspěchu ve sporu ochoten a schopen nést tíži nákladů sporu vzniklých věřiteli přihlášené pohledávky. Tomu odpovídá institut jistoty na náklady incidenčního sporu upravený na obdobných principech jako institut jistoty v občanském soudním řádu (srov. § 75b o. s. ř.).“

(...)

„Tato úprava má za cíl zabránit účelovým popřením pohledávek jinými věřiteli. Lhůta ke složení jistoty navazuje na běh lhůty, po jejímž uplynutí se popření pohledávky přihlášeným věřitelem stává žalobou (§ 200 odst. 5 návrhu zákona). Jestliže popírající věřitel prohraje incidenční spor, použije se jím složená jistota na zaplacení náhrady nákladů řízení přisouzené k jeho tíži úspěšnému přihlašovatelovi pohledávky, což se promítne i ve výrokové části soudního rozhodnutí v incidenčním sporu.

Důvod uložit povinnost složit jistotu popírajícímu insolvenčnímu správci není dán vzhledem k (tradiční) úpravě obsažené v § 202 odst. 1, větě první, insolvenčního zákona.

Navržená změna § 202 odst. 4 sleduje týž účel jako změna § 202 odst. 3, přičemž pochybnosti o způsobech, jimiž může být tato změna prosazena v praxi, se odstraňují výslovným přihlášením k

postupům týkajícím se jistoty k zajištění náhrady škody nebo jiné újmy způsobené předběžným opatřením upraveným v ustanoveních § 75b a násl. o. s. ř.

Navržené znění § 202 odst. 6 upravuje situace, kdy popírající přihlášený věřitel nemá povinnost složit jistotu (podle zákona nebo rozhodnutí soudu) vůbec (věta první) nebo (ve vazbě na účinky popření v reorganizaci, jak jsou omezeny ustanovením § 336 odst. 4 návrhu zákona) po určitou dobu (věta druhá).“

Jak vyplývá z výše uvedeného, po novele provedené s účinností od 31. 3. 2011 zákonem č. 69/2011 Sb. insolvenční zákon nově připouští možnost věřitelů popírat pohledávky jiných věřitelů a zcela specificky (na rozdíl od úpravy popěrného práva věřitelů v zákoně č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání – dále též jen „ZKV“) upravuje podmínky, za nichž může věřitel dosáhnout toho, že pohledávka jiného věřitele nebude v insolvenčním řízení uspokojena. Za tím účelem zákon stanoví lhůtu k popěrnému úkonu věřitele, náležitosti popěrného úkonu (co do formy a obsahu), důsledky nesplnění těchto zákonných požadavků a rozhodování o nich, účinky popěrného úkonu věřitele i jeho postavení a procesní povinnosti v incidenčním sporu vyvolaném jeho popěrným úkonem (srov. zejména ustanovení § 200 insolvenčního zákona, ve znění zákona č. 69/2011 Sb., jakož i ustanovení § 51 odst. 3, § 161 odst. 2, § 201 odst. 1, § 202 odst. 3 až 6 a § 336 odst. 4 insolvenčního zákona). K tomu srov. důvody usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 4. 2012, sen. zn. [29 ICdo 7/2012](#), uveřejněného pod číslem 113/2012 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (rozhodnutí je – stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněná níže – veřejnosti dostupné i na webových stránkách Nejvyššího soudu).

Při výkladu ustanovení § 200 odst. 2 a 3 insolvenčního zákona Nejvyšší soud v usnesení ze dne 29. 11. 2012, sen. zn. [29 ICdo 17/2012](#), uveřejněném pod číslem 21/2013 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek uzavřel, že smyslem této úpravy bylo v případech vadného nebo opožděného popření umožnit okamžitou reakci insolvenčního soudu způsobem, jenž (vzhledem k vadám popření nebo k jeho opožděnosti) co nejméně poškodí věřitele popřené pohledávky a jenž nebude (při opožděném popření zbytečně) přinášet ani další administrativní zátěž popírajícímu věřiteli a insolvenčnímu soudu spojenou s vlastní transformací popření v incidenční žalobu.

V souladu s těmito závěry by měla být vykládána i ta ustanovení insolvenčního zákona, která upravují postup v incidenčním sporu vyvolaném popěrným úkonem věřitele.

Na tomto místě Nejvyšší soud předznamenává, že otázkami přiměřené aplikace občanského soudního řádu ve vazbě na zákonnou úpravu úpadkového práva v České republice se ve své rozhodovací praxi již dříve zabýval Ústavní soud i Nejvyšší soud.

Ústavní soud se k této problematice vyjádřil pro konkursní poměry podle zákona o konkursu a vyrovnání při výkladu pravidla obsaženého v § 66a odst. 1 ZKV (formulovaného způsobem srovnatelným s ustanovením § 7 odst. 1 insolvenčního zákona, v rozhodném znění) v nálezu ze dne 5. 11. 2002, sp. zn. [II. ÚS 179/01](#), uveřejněném pod číslem 139/2002 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu. V něm uzavřel, že ustanovení zákona o konkursu a vyrovnání předepisující při absenci jiné úpravy přiměřenou aplikaci občanského soudního řádu nedává soudu prostor pro libovůli v dotčeném směru. Je-li úprava, kterou zákon o konkursu a vyrovnání postrádá, obsažena v občanském soudním řádu, je povinností soudu občanský soudní řád „přiměřeně“ aplikovat (nemůže jeho užití vyloučit). Tamtéž Ústavní soud uzavřel, že k cílům konkursu soud přihlíží v rámci přiměřené aplikace občanského soudního řádu. K těmto závěrům se Nejvyšší soud přihlásil (rovněž pro konkursní poměry) např. v usnesení ze dne 29. 5. 2014, sp. zn. [29 Cdo 2963/2012](#).

Výklad ustanovení § 7 odst. 1 insolvenčního zákona (v rozhodném znění) usměrnil Nejvyšší soud v usnesení ze dne 27. 6. 2013, sen. zn. [29 NSČR 50/2011](#), uveřejněném pod číslem 97/2013 Sbírky

soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 97/2013“) a následně v rozsudku ze dne 22. 1. 2014, sen. zn. [29 ICdo 37/2012](#), i potud, že ustanovení exekučního práva jsou (přiměřeně) uplatnitelná v insolvenčním řízení, jen pokud na ně insolvenční zákon odkáže.

Závěry formulované Ústavním soudem v nálezů sp. zn. [II. ÚS 179/01](#) pro konkursní poměry jsou pak podle přesvědčení Nejvyššího soudu mutatis mutandis uplatnitelné i v poměrech insolvenčních (upravených insolvenčním zákonem) a to při zohlednění faktu, že možnost přiměřené aplikace občanského soudního řádu je podmíněna (v § 7 odst. 1 insolvenčního zákona) nejen tím, že insolvenční zákon postrádá úpravu, která je obsažena v občanském soudním řádu, ale i tím, že takový postup (přiměřená aplikace pravidla obsaženého v občanském soudním řádu) není v rozporu se zásadami, na kterých spočívá insolvenční řízení. K tomu srov. zejména § 5 insolvenčního zákona a důvody usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 4. 2013, sen. zn. [29 NSČR 45/2010](#), uveřejněného pod číslem 86/2013 Sbírků soudních rozhodnutí a stanovisek.

Lze tedy shrnout, že je-li úprava, kterou insolvenční zákon postrádá, obsažena v občanském soudním řádu, nejde-li současně o ustanovení exekučního práva (R 97/2013) a není-li přiměřená aplikace této úpravy v rozporu se zásadami, na kterých spočívá insolvenční řízení, je povinností insolvenčního soudu „přiměřeně“ aplikovat občanský soudní řád (nemůže jeho užití vyloučit). I způsob, jakým insolvenční soud bude aplikovat ustanovení občanského soudního řádu na insolvenční poměry, však musí být v souladu se zásadami, na nichž spočívá insolvenční řízení.

V této souvislosti je namíste zodpovědět (vzhledem ke způsobu dovolací argumentace) též otázku, jaký smysl má požadavek přiměřeného použití ustanovení občanského soudního řádu o jistotě u předběžného opatření, formulovaný v § 202 odst. 4 insolvenčního zákona, jestliže princip přiměřené aplikace občanského soudního řádu obecně zakotvuje již § 7 odst. 1 insolvenčního zákona. Vzhledem k tomu, že institut jistoty je (v době přijetí zákona č. 69/2011 Sb. byl) upraven v občanském soudním řádu na několika místech (srov. též § 78d, § 185p nebo § 328b o. s. ř.), je zjevné, že prostřednictvím úpravy obsažené v § 202 odst. 4 insolvenčního zákona zákonodárce navenek zřetelně projevil záměr (ohlášený ostatně též důvodovou zprávou k vládnímu návrhu pozdějšího zákona č. 69/2011 Sb.) vyjít pro účely přiměřené aplikace občanského soudního řádu na institut jistoty upravený insolvenčním zákonem, z těch procesních pravidel, jež se týkají institutu jistoty u předběžných opatření. Tím současně zabránil (a dovolatel se mylí, usuzuje-li jinak) pokusům využít k dotváření chybějících procesních pravidel u institutu jistoty v insolvenčním zákonu jiné instituty občanského soudního řádu (dovolatel sám se pokouší podřadit tuto úpravu institutu zálohy na provedení důkazu ve smyslu § 141 odst. 1 o. s. ř.).

K povaze lhůty ke složení jistoty určené ustanovením § 202 odst. 3 insolvenčního zákona Nejvyšší soud uvádí, že jelikož jde o lhůtu, jejíž běh a délku nemůže insolvenční soud nikterak ovlivnit svým rozhodnutím (určuje ji insolvenční zákon), jde zjevně o procesní lhůtu zákonnou. Ostatně, stejný charakter (procesní lhůty zákonné) má i lhůta určená ke složení jistoty ustanovením § 75b odst. 1 o. s. ř. (jehož přiměřené uplatnění u jistoty na náklady řízení incidenčního sporu vylučuje právě odchýlná úprava v § 202 odst. 3 insolvenčního zákona). K výkladu ohledně procesních lhůt srov. v literatuře např. dílo Drápal, L., Bureš, J. a kol.: Občanský soudní řád I. § 1 až 200za. Komentář. 1. vydání. Praha, C. H. Beck, 2009 (dále jen „Komentář“), s. 391 až 393.

Insolvenční zákon též výslovně (způsobem, jenž vylučuje přiměřenou aplikaci občanského soudního řádu, včetně § 75b odst. 2 o. s. ř.) pojmenovává (v § 202 odst. 5 insolvenčního zákona) následek zmeškání procesní zákonné lhůty ke složení jistoty na náklady řízení incidenčního sporu, a to tak, že uplyne-li tato lhůta, aniž dojde ke složení jistoty nebo aniž přihlášený věřitel insolvenčnímu soudu doloží, že povinnost složit jistotu podle zákona nemá (srov. § 202 odst. 6 insolvenčního zákona), insolvenční soud incidenční žalobu přihlášeného věřitele odmítne.

V daném případě dovolatel nezpochybňuje skutečnost, že v době, kdy mu uplynula procesní zákonná

lhůta ke složení jistoty na náklady řízení incidenčního sporu zahájeného jeho popěrným úkonem (posledním dnem této lhůty bylo pondělí 3. 6. 2013) ani nesložil zákonem předepsanou (ve výši 10 000 Kč) jistotu na náklady řízení incidenčního sporu, ani nedoložil insolvenčnímu soudu, že povinnost složit jistotu podle zákona nemá. Žádná z těchto skutečností nenastala ani 4. 6. 2013 (v den, kdy insolvenční soud odmítl incidenční žalobu), takže není žádných pochyb o tom, že usnesení insolvenčního soudu bylo v den svého vydání (4. 6. 2013) věcně správné (jinou možností, než odmítnout incidenční žalobu podle § 202 odst. 5 insolvenčního zákona, insolvenční soud neměl).

Odvolací soud proto správně dovodil, že i v případě, kdy popírající věřitel neuhradí jistotu na náklady řízení incidenčního sporu, insolvenční soud žalobu odmítne a k opožděnému složení jistoty (v průběhu odvolacího řízení) již nelze přihlížet. Potud je podaný výklad v souladu s tím, jak je s opožděnou úhradou jistoty nakládáno v režimu ustanovení § 75b o. s. ř. (srov. v literatuře opět i Komentář, s. 434), když právě v rámci tohoto institutu mají být vedeny (jak vysvětleno výše) úvahy o přiměřené aplikaci občanského soudního řádu. Meze kladené principu přiměřené aplikace občanského soudního řádu na insolvenční poměry (včetně sporů vyvolaných insolvenčním řízením), jak byly rozebrány výše, pak nikterak nebrání závěru, že opožděná (po uplynutí zákonné procesní lhůty provedená) úhrada jistoty na náklady incidenčního sporu již nemá vliv na povinnost insolvenčního soudu odmítnout incidenční žalobu (a na povinnost odvolacího soudu potvrdit takové rozhodnutí insolvenčního soudu jako věcně správné ve smyslu § 219 o. s. ř.).

Na podporu výše uvedeného lze argumentovat též tím, že takto nastavená právní úprava posiluje princip právní jistoty věřitele, jehož přihlášenou pohledávku popřel jiný věřitel. Jakkoliv účelovému popírání přihlášené pohledávky jiným věřitelem do jisté míry předchází též úprava obsažená v ustanovení § 51 odst. 2 insolvenčního zákona (jež určuje, že popření pohledávky přihlášeným věřitelem nebo dlužníkem nemá vliv na hlasovací právo věřitelů, jejichž pohledávka byla popřena), takové popření brání zjištění přihlášené pohledávky (§ 201 odst. 1 písm. a/ insolvenčního zákona) a tedy i tomu, aby věřiteli byla z majetkové podstaty dlužníka vyplacena příslušná částka odpovídající míře poměrného uspokojení přihlášené pohledávky (při řešení úpadku konkursem srov. § 306 odst. 4 písm. b/ a § 307 odst. 4 insolvenčního zákona). Institut jistoty na náklady incidenčního sporu je (jak patrně z citovaných pasáží důvodové zprávy k zákonu č. 69/2011 Sb.) dalším z nástrojů, jejichž prostřednictvím má být minimalizován dopad popření pohledávky věřitelem do poměrů věřitele popřené pohledávky tak, aby se předešlo popěrným úkonům, jimiž není sledováno naplnění cíle a účelu insolvenčního řízení (konkursní praxe podle zákona o konkursu a vyrovnání i insolvenční praxe dokládá případy, kdy je popěrný úkon věřitele motivován např. prostým „oplácením“ toho, že věřitel popřené pohledávky předtím popřel pohledávku popírajícího, stejně jako případy, kdy popěrný úkon sloužil popírajícímu jako argument pro vyloučení účasti věřitele popřené pohledávky z účasti ve věřitelských orgánech nebo prostě jen ke zpochybnění přihlášené pohledávky nebo pohledávek věřitelem, jenž maří insolvenční řízení v zájmu dlužníka /zpravidla osobou dlužníku blízkou nebo takovou, jež s dlužníkem tajně uzavřela dohody insolvenčním právem zakázané/). Testem poctivosti věřitele (vážnosti jeho zájmu na popření pohledávky jiného věřitele) je i jeho ochota uhradit v zákonem určené lhůtě jistotu na náklady incidenčního sporu.

Lze dozajista souhlasit s tím, že zmeškání zákonné lhůty ke složení jistoty na náklady incidenčního sporu samo o sobě nevypovídá (zpětně) ničeho o tom, jakou motivaci měl věřitel tím, že popřel pohledávku jiného věřitele. Omluvitelný důvod takového zmeškání (nikoliv tedy - v souladu s obecným právním principem „vigilantibus iura skripta sunt“ /bdělým náležejí práva/ - prostá nedbalost nebo neopatrnost popírajícího věřitele) se ovšem v procesním právu prosazuje prostřednictvím jiného institutu (než je pouhé dodatečné /opožděné/ uhrazení jistoty a podání odvolání proti rozhodnutí o odmítnutí žaloby).

Jestliže zákon spojuje se zmeškáním zákonné procesní lhůty pro účastníka nepříznivé procesní následky (např. odmítnutí odporu proti platebnímu rozkazu podle § 174 odst. 3, věty první, o. s. ř.,

odmítnutí námitek proti směnečnému platebnímu rozkazu podle § 175 odst. 3, věty druhé, o. s. ř., odmítnutí odvolání podle § 208 odst. 1 o. s. ř. nebo podle § 218a o. s. ř.), je účastníku tam, kde to zákon nevyklučuje (srov. např. u zmeškání lhůty k podání dovolání § 240 odst. 2, větu první, o. s. ř.), k dispozici institut prominutí zmeškání lhůty (§ 58 o. s. ř.). Přitom ve sporech vyvolaných insolvenčním řízením (v incidenčních sporech) prominutí zmeškání lhůty vyloučeno není (srov. § 83 a § 160 odst. 3 insolvenčního zákona). V literatuře srov. shodně opět Komentář, s. 405.

V dané věci však dovolatel (podle obsahu spisu) žádost o prominutí zmeškání lhůty ke složení jistoty na náklady incidenčního sporu nevznesl.

S dovolatelem lze souhlasit jen v tom, že i jím prosazovaný výklad by vedl k naplnění účelu, pro který byl institut jistoty na náklady řízení incidenčního sporu zaveden, tj. že by ještě před věcným posouzením žaloby byly zajištěny finanční prostředky ke krytí nákladů incidenčního řízení. Dovolatel však zjevně pomíjí, že závěr, podle něhož by insolvenční soud mohl přihlédnout i k opožděnému složení jistoty, by vedl k prodloužení nejistoty věřitele popřené pohledávky o tom, zda (slovy důvodové zprávy) nejde o účelové popření pohledávky a zda je popírající věřitel pro případ svého neúspěchu v incidenčním řízení skutečně ochoten a schopen nést tíži nákladů sporu vzniklých věřiteli přihlášené pohledávky. Jak plyne i z dovolatelem odkazované literatury, při tomto výkladu by měl popírající věřitel možnost zabránit pravomocnému odmítnutí žaloby pro nezaplacení jistoty až do doby rozhodnutí odvolacího soudu o odvolání proti usnesení insolvenčního soudu o odmítnutí žaloby, čímž by se zákonem stanovená lhůta pro složení jistoty (15 dnů od skončení přezkumného jednání) fakticky prodloužila o několik týdnů (popírající věřitel by měl možnost složit zálohu - a soud povinnost k této skutečnosti přihlédnout - ještě i v době po uplynutí zákonem stanovené lhůty, a to až do rozhodnutí odvolacího soudu o odvolání proti usnesení o odmítnutí žaloby).

Takový výklad je zjevně v rozporu se zásadami, na nichž spočívá insolvenční řízení. Podle ustanovení § 5 písm. a) insolvenčního zákona totiž musí být insolvenční řízení vedeno tak, aby se dosáhlo rychlého a hospodárného uspokojení věřitelů. Naopak rozhodovací praxe i při výkladu jiných ustanovení insolvenčního zákona, v nichž soudy posuzovaly, zda lze v insolvenčním řízení přihlédnout k úkonu, který byl učiněn po uplynutí v insolvenčním zákoně určené lhůty či po rozhodnutí insolvenčního soudu, ustáleně vychází z výkladu, který klade důraz především na rychlost a hospodárnost insolvenčního řízení.

Tak např. podle usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 17. 3. 2008, sen. zn. [1 VSPH 5/2008](#), uveřejněného pod číslem 11/2009 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, může insolvenční návrh odstranit vady insolvenčního návrhu, jen dokud insolvenční soud nerozhodne o odmítnutí insolvenčního návrhu podle § 128 odst. 1 insolvenčního zákona a k odstranění vad insolvenčního návrhu provedenému až v odvolacím řízení se nepřihlíží (srov. i usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 5. 2010, sen. zn. [29 NSČR 22/2009](#), uveřejněné pod číslem 26/2011 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek a usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 9. 2012, sen. zn. 29 NSČR 46/2012).

V usnesení sen. zn. 29 NSČR 46/2012 Nejvyšší soud dále formuloval a odůvodnil závěr, podle něhož vady návrhu na povolení oddlužení a jeho příloh může dlužník odstranit jen do doby, než insolvenční soud rozhodne o odmítnutí návrhu na povolení oddlužení a o současném prohlášení konkursu na majetek dlužníka. Tamtéž poznamenal, že letitá soudní praxe, kdy odvolací soudy přistupují ke změně usnesení o odmítnutí žaloby (či jiného návrhu na zahájení řízení) tak, že se žaloba neodmítá (před novelou občanského soudního řádu provedenou s účinností od 1. 4. 2005 zákonem č. 59/2005 Sb. dávala soudní praxe přednost zrušení napadeného usnesení) v situaci, kdy vady žaloby byly odstraněny až po rozhodnutí soudu prvního stupně o odmítnutí žaloby, je odůvodněna nikoliv tím, že by rozhodnutí soudu prvního stupně bylo věcně nesprávné (a byl důvod pro jeho změnu či zrušení z tohoto důvodu), nýbrž zájmem na hospodárném průběhu řízení. Kdyby žalobce (až) v odvolacím řízení doplnil žalobu tak, že se stala projednatelnou, pak by potvrzení usnesení o odmítnutí žaloby

vedlo jen k tomu, že by žalobce po právní moci usnesení odvolacího soudu o potvrzení napadeného usnesení podal žalobu opětovně.

Nejvyšší soud konečně ustálil rozhodovací praxi soudů při výkladu ustanovení § 188 odst. 2 insolvenčního zákona tím, že pod číslem 37/2009 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek uveřejnil usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 16. 7. 2008, sen. zn. [1 VSPH 103/2008](#), podle něhož se k přihlášce pohledávky, kterou nelze přezkoumat pro její vady nebo neúplnost, ve smyslu ustanovení § 185, ve spojení s ustanovením § 188 odst. 2 insolvenčního zákona nepřihlíží ode dne, kdy přihlašovatel pohledávky marně uplynula lhůta určená mu insolvenčním správcem v řádné výzvě k odstranění vad přihlášky. To, zda přihláška pohledávky byla doplněna po uplynutí této lhůty, ale ještě předtím, než insolvenční soud rozhodl, že se k přihlášce pohledávky nepřihlíží a že ji jako opožděnou odmítá, nemá na tento závěr žádného vlivu (srov. i usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 12. 2009, sen. zn. [29 NSČR 18/2009](#), uveřejněné pod číslem 64/2010 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).

Lze tedy uzavřít, že úprava popěrného práva věřitelů, vtělená do insolvenčního zákona novelou provedenou zákonem č. 69/2011 Sb., vychází z koncepce, že zákon sice přiznává věřitelům právo popírat pohledávky jiných věřitelů, avšak - s ohledem na zkušenosti z aplikace dřívější úpravy úpadkového práva v zákoně o konkursu a vyrovnání - účinky těchto popěrných úkonů a možnost domoci se vyloučení uspokojení pohledávek jiných věřitelů v rámci insolvenčního řízení podmiňuje splněním striktně nastavených podmínek, přičemž jednou z nich (bez níž není možné věcně projednat žalobu na popření pohledávky), je i to, že popírající věřitel ve stanovené lhůtě složí jistotu na náklady řízení incidenčního sporu.

K opožděnému složení jistoty se nepřihlíží.

Dovolateli se tedy nepodařilo zpochybnit správnost právního posouzení věci odvolacím soudem. Protože vady řízení, k nimž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), se ze spisu nepodávají, Nejvyšší soud, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1, věta první, o. s. ř.), dovolání zamítl (§ 243d písm. a/ o. s. ř.).